



УДК 378.091.3:7.012

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-2491-2501](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-2491-2501)

**Піддубна Оксана Михайлівна** кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0002-5937-0677>

**Максимчук Анатолій Петрович** старший викладач кафедри образотворчого мистецтва, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0001-8588-0999>

**Куниця Гліб Вікторович**, викладач кафедри образотворчого мистецтва, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0009-0002-8440-5445>

## **ФОРМУВАННЯ СВІТЛОТІНЬОВИХ УМІНЬ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ АКАДЕМІЧНОГО РИСУНКА**

**Анотація.** У статті здійснено теоретичне узагальнення та методичне обґрунтування ролі світлотіні як одного з ключових засобів побудови композиції рисунка у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів мистецьких дисциплін. Розкрито сутність світлотіні як художньо-виражального явища, що забезпечує передачу об'єму, просторової глибини, конструктивної будови форми та матеріальності зображуваних об'єктів. Обґрунтовано значення тональних відношень у формуванні композиційної цілісності рисунка, визначено роль світлотіньових контрастів у створенні композиційного центру, організації візуального ритму та підпорядкуванні другорядних елементів загальному художньому задуму.

У дослідженні наголошено на світлотіні як засобі емоційної та смислової виразності, здатному передавати настрій, атмосферу та психологічний стан зображуваних образів. Показано, що варіювання інтенсивності світла і тіні дозволяє художнику керувати сприйняттям композиції, формувати маршрут руху погляду глядача та досягати гармонійної організації площини аркуша.

Проаналізовано методичні аспекти навчання світлотіні у системі мистецької освіти, зокрема поетапне формування світлотіньових умінь і навичок, роботу з натурою, виконання аналітичних і творчих вправ, а також поєднання академічних підходів із можливостями цифрових технологій.



Визначено типові помилки здобувачів вищої освіти під час світлотіньового моделювання форми та окреслено шляхи їх подолання. Наголошено, що систематичне опанування світлотіньових закономірностей сприяє розвитку просторового мислення, художнього бачення, композиційної грамотності та формуванню професійної компетентності майбутніх учителів мистецтва, забезпечуючи цілісність художнього образу та ефективність педагогічної діяльності.

**Ключові слова:** світлотінь, композиція, рисунок, тональні відношення, просторове мислення, художнє бачення, мистецька освіта, методика навчання, емоційна виразність.

**Poddubna Oksana Mykhailivna** PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Fine Arts and Design, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0002-5937-0677>

**Maksymchuk Anatolii Petrovych** Senior Lecturer, Department of Fine Arts and Design, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40 Velyka Berdychivska Street, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0001-8588-0999>

**Hlib Viktorovych Kunytsia** Lecturer, Department of Fine Arts, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0009-0002-8440-5445>

## **FORMATION OF CHIAROSCURO SKILLS IN HIGHER EDUCATION STUDENTS BY MEANS OF ACADEMIC DRAWING**

**Abstract.** The article provides a theoretical generalization and methodological substantiation of the role of chiaroscuro as one of the key means of constructing drawing composition in the process of professional training of future teachers of art disciplines. The essence of chiaroscuro is revealed as an expressive artistic phenomenon that ensures the representation of volume, spatial depth, the constructive structure of form, and the materiality of depicted objects. The significance of tonal relationships in forming the compositional integrity of a drawing is substantiated; the role of light-and-shade contrasts in creating the compositional center, organizing visual rhythm, and subordinating secondary elements to the overall artistic concept is determined.

The study emphasizes chiaroscuro as a means of emotional and semantic expressiveness capable of conveying mood, atmosphere, and the psychological state of the depicted images. It is shown that varying the intensity of light and shadow enables the artist to control the perception of the composition, shape the viewer's visual path, and achieve a harmonious organization of the picture plane.



Methodological aspects of teaching chiaroscuro within the system of art education are analyzed, including the step-by-step formation of light-and-shade skills, work from nature, the performance of analytical and creative exercises, as well as the integration of academic approaches with the possibilities of digital technologies. Typical mistakes made by higher education students during chiaroscuro modeling of form are identified, and ways to overcome them are outlined. It is emphasized that systematic mastery of chiaroscuro principles contributes to the development of spatial thinking, artistic vision, compositional literacy, and the formation of professional competence of future art teachers, ensuring the integrity of the artistic image and the effectiveness of pedagogical activity.

**Keywords:** chiaroscuro, composition, drawing, tonal relationships, spatial thinking, artistic vision, art education, teaching methodology, emotional expressiveness.

**Постановка проблеми.** Одним із ключових засобів, що забезпечує переконливість зображення та виразність художнього образу, є світлотінь. Саме вона дозволяє виявити конструкцію форми, передати глибину простору та підкреслити композиційний центр твору.

Водночас на практиці у здобувачів вищої освіти спостерігаються труднощі, пов'язані з недостатнім розумінням закономірностей світлотіні, невмінням встановлювати тональні співвідношення та застосовувати їх у творчій роботі. Це призводить до порушення композиційної цілісності, втрати об'ємності форм і зниження емоційної виразності зображення. Часто студенти зосереджуються на лінійній побудові форми, недооцінюючи роль світлотіньових відношень у створенні художнього образу.

Отже, виникає потреба в теоретичному осмисленні ролі світлотіні у формуванні композиційної грамотності та визначенні методичних умов її ефективного навчання у системі професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва. Розв'язання цієї проблеми сприятиме підвищенню якості мистецької освіти, розвитку творчого потенціалу здобувачів та формуванню їхньої професійної компетентності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, формування їхніх художньо-творчих умінь і розвитку композиційного мислення представлені в сучасних наукових дослідженнях. У статті О. Піддубної [1, С. 110-113] розкрито роль композиції як базової навчальної дисципліни у формуванні творчого потенціалу майбутніх педагогів. Авторка наголошує на значенні цілісного художнього бачення, здатності аналізувати форму, простір і взаємозв'язки між елементами зображення, підкреслюється



важливість тонально-композиційних рішень як складника художньої грамотності, що створює теоретичне підґрунтя для дослідження світлотіньових закономірностей у композиції рисунка.

У публікації О. Піддубна розглядає рисунок як фундаментальний компонент фахової підготовки майбутніх учителів мистецтва [2, С. 95-99]. Особливу увагу приділено формуванню умінь аналізу форми, простору та пропорцій, що безпосередньо пов'язані зі світлотіньовим моделюванням. Авторка підкреслює, що опанування рисунка сприяє розвитку просторового мислення та художнього бачення, однак світлотінь розглядається переважно в загальному контексті навчання, без детального аналізу її композиційної функції.

У колективній статті Г. Куниці, О. Піддубної та А. Максимчук [3, С. 94-99] мистецька освіта розглядається як цілісна система, спрямована на розвиток креативності, художнього мислення та професійної компетентності особистості.

Автори наголошують на необхідності інтеграції традиційних і сучасних підходів у підготовці педагогів мистецьких дисциплін. У цьому контексті світлотінь може розглядатися як один з ефективних засобів розвитку творчого потенціалу.

Значущим для даного дослідження є також досвід, представлений у праці О. Piddubna, R. Pylnik, M. Pichkur, L. Poluden, H. Sotska, A. Maksymchuk, де розглянуто педагогічні механізми активізації творчого розвитку студентів мистецьких і педагогічних спеціальностей засобами новітнього мистецтва [4, С. 94-99]. Автори наголошують на інноваційних методах навчання, інтеграції сучасних художніх практик і розвитку творчого мислення здобувачів вищої освіти. Водночас проблема світлотіньових умінь і їхньої ролі у композиційній організації навчального рисунка залишається поза межами детального аналізу.

Отже, аналіз наукових праць засвідчує наявність ґрунтовних досліджень, присвячених композиції, рисунку та творчому розвитку майбутніх педагогів мистецьких дисциплін.

Водночас питання ролі світлотіні як ключового засобу побудови композиції рисунка, формування композиційної цілісності та розвитку світлотіньових умінь у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти потребує подальшого теоретичного осмислення й методичного обґрунтування, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

**Мета статті** полягає у теоретичному обґрунтуванні ролі світлотіні у формуванні композиції в образотворчому мистецтві та визначенні методичних підходів до її навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва.



Завдання дослідження: проаналізувати сутність світлотіні як засобу передачі об'єму, простору та емоційної виразності в рисунку і живописі, з'ясувати роль світлотіньових відношень у побудові композиції та формуванні композиційного центру, визначити значення тональних контрастів у створенні цілісності художнього образу.

**Виклад основного матеріалу.** Світлотінь – це закономірний розподіл світлих і темних тонів на зображенні, що виникає під впливом джерела світла та відображає особливості форми, фактури й просторового розташування об'єктів. У рисунку світлотінь виступає не лише засобом передачі об'єму, а й важливим інструментом композиційної організації площини.

У художній практиці світлотінь розглядається як система тональних відношень, що дозволяє передати тривимірність предметів на площині, виявити конструктивну будову форми, створити ілюзію простору, підкреслити матеріальність об'єктів, посилити емоційно-образну виразність твору. Світлотіньова модель форми складається з наступних взаємопов'язаних елементів:

- світло – найбільш освітлена частина предмета, на яку безпосередньо падають промені світла, саме світло визначає загальний характер освітлення та допомагає виявити напрям джерела світла;
- півтінь – перехідна зона між світлом і тінню, яка відіграє ключову роль у моделюванні форми, оскільки забезпечує плавність переходів і створює відчуття округлості об'єкта;
- власна тінь – частина предмета, куди не потрапляють прямі світлові промені, вона підкреслює об'ємність форми та визначає її просторове положення;
- рефлекс – освітлення тіньової частини предмета відбитим світлом від навколишніх поверхонь, вони пом'якшують контраст між світлом і тінню та збагачують тональні відношення;
- падаюча тінь – тінь, яку предмет відкидає на інші поверхні, яка допомагає «закріпити» об'єкт у просторі та передати його взаємодію з оточенням.

Світлотінь виконує в образотворчому мистецтві кілька важливих функцій: конструктивну, що допомагає художнику аналізувати форму, бачити її об'ємну будову; просторову, яка створює глибину зображення, відокремлює плани композиції; композиційну, що спрямовує увагу глядача, формує центр композиції; емоційно-виразну, яка передає настрій, характер і атмосферу зображення [2, С. 95-99.].

У процесі зображення предметів здобувач вищої освіти використовує світлотінь для виявлення пропорцій, передачі пластики форми, підкрес-



лення фактури матеріалу, створення переконливості зображення. Тональні переходи мають бути логічними та узгодженими з напрямом освітлення. Порушення світлотіньових закономірностей призводить до втрати об'єму та правдоподібності.

В рисунку світлотінь передається за допомогою штрихування, тональних плям, градацій сірого. Опанування світлотіні є необхідною умовою формування просторового мислення, художнього спостереження; композиційної грамотності; професійної майстерності. Саме через вивчення світлотіньових закономірностей майбутні фахівці навчаються бачити форму в просторі, аналізувати освітлення та передавати об'єм на площині. Світлотінь у художньому творі виконує не лише формотворчу, а й глибоку композиційну та смислову функцію. Вона організовує візуальний простір, спрямовує увагу глядача, допомагає розкрити ідею твору та створює цілісну емоційну атмосферу. Саме завдяки світлотіньовим відношенням художник може керувати сприйняттям зображення, акцентуючи важливі елементи та підпорядковуючи другорядні [1, С. 110-113].

Світлотінь виступає своєрідною «мовою», через яку передається зміст, настрій і драматургія композиції та є одним із найефективніших засобів організації зорового руху в межах композиції. Найбільш освітлені ділянки автоматично привертають увагу, тоді як затемнені відходять на другий план. За допомогою світлотіні здобувач формує маршрут сприйняття зображення, концентрує увагу на композиційному центрі, створює логіку послідовного розглядання деталей.

Контраст світлого і темного виступає своєрідним «візуальним сигналом», що допомагає глядачеві швидко визначити головний зміст твору. Світлотінь допомагає вибудувати чітку систему підпорядкування елементів композиції. Головні об'єкти зазвичай мають більш виразне освітлення, чіткіші тональні контрасти, детальніше опрацювання.

Другорядні елементи, навпаки, зображуються у приглушених тонах, що дозволяє уникнути перевантаження композиції та зберегти її цілісність, що сприяє зрозумілості образного змісту, гармонійній організації простору, виразності художнього задуму.

Світлотінь має значний психологічний вплив на сприйняття зображення. Різні варіанти освітлення можуть створювати відчуття спокою та гармонії, драматичну напругу, загадковість або тривожність, урочистість чи інтимність. М'які тональні переходи зазвичай асоціюються зі спокоєм і ліричністю, тоді як різкі контрасти світла й тіні підсилюють динаміку та емоційну напруженість. Світлотінь дозволяє здобувачу чітко визначити смислові акценти твору. Через варіювання інтенсивності освітлення можна виділити ключові елементи композиції, зменшити значущість другорядних



деталей, уникнути перевантаження зображення. Світлові акценти створюють композиційний центр, навколо якого організовується вся структура твору. Тінь, у свою чергу, допомагає узагальнити форми та підпорядкувати їх загальному задуму. Окрім формальної функції, світлотінь часто виконує символічну роль. Світло може асоціюватися з пізнанням, духовністю, надією, гармонією. Тінь нерідко символізує невідомість, внутрішню боротьбу, драматизм, напруження. Таким чином, світлотінь стає важливим засобом розкриття ідейного змісту твору та поглиблення його образності.

Опанування світлотіньових закономірностей є важливою компонентою художньої підготовки, адже дозволяє майбутнім митцям і педагогам свідомо керувати виразними засобами мистецтва, досягаючи глибини та переконливості образу [4, С. 1-14].

У рисунку світлотінь є одним із головних засобів створення переконливої ілюзії тривимірності на площині. Саме завдяки тональним градаціям здобувач здатний передати форму, просторові взаємозв'язки між об'єктами та матеріальність предметів. Світлотінь не лише підкреслює зовнішні контури, а й розкриває внутрішню конструкцію форми, допомагаючи глядачеві сприймати зображення як об'ємне й реалістичне.

Тональні переходи у рисунку дозволяють зрозуміти будову предмета, його пластичні особливості та розташування у просторі. Через світлотінь художник підкреслює опуклі й увігнуті частини форми, виявляє напрям площин, показує взаємозв'язок окремих елементів конструкції. Правильно побудовані світлотіньові відношення допомагають уникнути площинності зображення та надають формі переконливості.

Світлотінь відіграє важливу роль у визначенні пропорційних співвідношень. Завдяки аналізу освітлених і затемнених частин художник краще бачить співвідношення розмірів елементів, напрям осей форми, характер об'ємів. Тональні помилки часто призводять до спотворення пропорцій, тому уважне спостереження за світлотінню є необхідною умовою грамотної побудови рисунка. Світлотінь допомагає передати просторові плани та взаємне розташування предметів. У композиції рисунка це проявляється через ослаблення контрастів на дальніх планах, узагальнення тональних плям, поступовий перехід від світлих до темних відтінків. Завдяки цьому створюється ілюзія повітряної перспективи та просторової глибини.

Переконливість рисунка значною мірою залежить від логіки тональних переходів. Здобувач повинен визначити джерело світла, узгодити всі тональні співвідношення, уникати різких, не виправданих контрастів, зберігати цілісність світлотіньової системи. Вірне тональне моделювання сприяє гармонійності композиції та підсилює її виразність.



У рисунку світлотінь тісно пов'язана з лінійною побудовою форми. Лінія окреслює межі об'єкта, тоді як тон уточнює його об'єм, підкреслює пластику, формує просторові взаємозв'язки. Поєднання лінії та тону забезпечує цілісність зображення та допомагає художнику досягти високого рівня реалістичності. Опанування світлотіньових закономірностей сприяє розвитку просторового мислення, художнього бачення та професійної майстерності, що є необхідним у підготовці майбутніх учителів мистецтва [5].

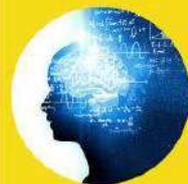
Тональні контрасти є одним із найважливіших засобів організації композиції рисунка. Саме зіставлення світлого й темного дозволяє художнику створити композиційний центр, підпорядкувати йому другорядні елементи та досягти цілісності зображення. Найсильніший тональний контраст зазвичай розміщується в зоні композиційного центру, це дозволяє привернути увагу глядача, підкреслити значущість образу, забезпечити чіткість зорового сприйняття. Світлі елементи на темному тлі або темні на світлому створюють візуальний акцент, який одразу визначає головну тему композиції. Якщо ж контрасти розподілені хаотично, погляд глядача втрачає орієнтир, і композиція виглядає неорганізованою.

Контраст є основою створення акценту, який об'єднує всі елементи зображення навколо головного об'єкта та формується через зіставлення світлих і темних плям, різницю насиченості тону, варіювання площин освітлення. Правильно організований акцент підсилює виразність композиції, сприяє цілісності зображення, допомагає розкрити авторський задум.

Тональні контрасти впливають на рівновагу в композиції. Розташування світлих і темних мас повинно бути продуманим, щоб уникнути перевантаження однієї частини зображення, забезпечити гармонійний розподіл уваги, створити відчуття стабільності. Баланс досягається не лише симетрією, а й узгодженістю тональних співвідношень між частинами композиції.

Також тональні контрасти допомагають передати глибину простору, зазвичай на передньому плані використовуються більш різкі контрасти, у дальніх планах м'якші тональні переходи. Такий підхід створює ілюзію повітряної перспективи та сприяє логічному сприйняттю простору.

Світлотінь у композиції виконує не лише форматворчу та акцентну функції, а й відіграє важливу роль у створенні ритму зображення. Повтор світлих і темних плям формує певну закономірність, яка організовує площину аркуша, надає роботі динаміки та забезпечує її цілісність. Ритм, створений через світлотіньові співвідношення, допомагає глядачеві легше сприймати композицію та відчувати її гармонію. Ритм у рисунку виникає завдяки чергуванню світлих і темних елементів, які повторюються з певною



послідовністю. Такий підхід дозволяє організувати простір аркуша, уникнути хаотичності в розташуванні форм, надати композиції впорядкованості. Світлотіньовий ритм може бути рівномірним, змінним, контрастним, хвилеподібним. Кожен із цих типів створює власний характер зображення – від спокійного до динамічного. Повтор тональних плям сприяє узгодженості всіх елементів композиції. Завдяки цьому зображення сприймається як єдине ціле, окремі деталі підпорядковуються загальному задуму, зберігається баланс між частинами роботи [6].

Гармонія досягається тоді, коли світлі та темні ділянки взаємодіють між собою, не створюючи перевантаження або надмірної монотонності. Світлотіньовий ритм допомагає об'єднати всі компоненти композиції, він спрямовує рух погляду глядача, підкреслює зв'язок між формами, створює логіку сприйняття.

Цілісність досягається через узгодженість тональних співвідношень, коли жоден елемент не вибивається із загальної системи. Світлотінь може передавати настрій і характер зображення: плавний ритм створює відчуття спокою, різкі контрасти додають динаміки, повтор великих темних плям підсилює монументальність, дрібні світлі акценти оживляють композицію. Таким чином, ритм стає не лише структурним, а й емоційно-виразним засобом. Опанування принципами ритмізації через світлотінь є важливим етапом у формуванні професійної майстерності художника та у педагогічній підготовці майбутніх учителів мистецтва.

**Висновки.** Світлотінь в образотворчому мистецтві є одним із провідних засобів формування композиційної грамотності майбутніх митців і педагогів. Вона забезпечує не лише технічну майстерність зображення, а й розвиток художнього мислення, здатність аналізувати форму, простір і взаємозв'язки між елементами композиції.

Світлотінь виступає основою візуальної мови, через яку художник передає об'єм, глибину та емоційний зміст твору. Саме завдяки вивченню закономірностей світла і тіні здобувачі набувають уміння бачити форму в просторі, аналізувати пропорції та конструкцію предметів, встановлювати тональні співвідношення, підпорядковувати деталі загальному композиційному задуму.

Також вона є ключовим засобом формування просторового мислення, оскільки сприяє усвідомленню тривимірності форми, розвитку художнього бачення, що дозволяє глибше сприймати натуру, забезпечення композиційної цілісності, завдяки узгодженості світлих і темних елементів.

Опанування світлотіньових закономірностей сприяє підвищенню професійної компетентності майбутніх учителів мистецтва та формує основу їхньої педагогічної майстерності.



Подальші наукові дослідження у сфері світлотіні можуть бути спрямовані на розширення методичних підходів і впровадження сучасних технологій у мистецьку освіту. Перспективними напрямками є інтеграція цифрових технологій у викладання світлотіні, що дозволить поєднати академічні традиції з інноваційними формами навчання.

#### Література:

1. Піддубна О. М. Фахова дисципліна «Композиція» в розвитку творчих здібностей учителів образотворчого мистецтва / О. М. Піддубна // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка]. Серія: Педагогічні науки. – 2019. – Вип. 176. – С. 110-113.
2. Піддубна О. М. Теоретичні основи викладання мистецької дисципліни «Рисунок» / О. М. Піддубна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2018. – Вип. 61, т. 1. – С. 95-99.
3. Куниця, Г. В., Піддубна, О. М., Максимчук, А. П. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу особистості. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 84, т. 2. С. 94-99.
4. Piddubna O., Pylnik R., Pichkur M., Poluden L., Sotska H., Maksymchuk A. Pedagogical Mechanisms to Activate the Creative Development of Students of Art and Pedagogical Specialties of Higher Education Institutions by Means of the Latest Art. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 2023. Vol. 15, Iss. 3, P. 1-14.
5. Робоча програма навчальної дисципліни «Рисунок». URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/ztf0gvev.pdf> (дата звернення: 29.02.2026).
6. Робоча програма навчальної дисципліни «Композиція». URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/ztf0gvev.pdf> (дата звернення: 29.09.2026).

#### References:

1. Piddubna, O. M. (2019). *Fakhova dystsyplina «Kompozytsiia» v rozvytku tvorchykh zdibnostei uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva* [The professional discipline «Composition» in the development of creative abilities of fine arts teachers]. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. V. Vynnychenka. Serii: Pedahohichni nauky – Academic Notes of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 176, 110-113. [in Ukrainian].
2. Piddubna, O. M. (2018). *Teoretychni osnovy vykladannia mystetskoï dystsypliny «Rysunok»* [Theoretical foundations of teaching the art discipline «Drawing»]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and General Education Schools*, 61(1), 95-99. [in Ukrainian].
3. Kunytsia, H. V., Piddubna, O. M., & Maksymchuk, A. P. (2025). *Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu osobystosti* [Art education in Ukraine: development of the creative potential of the individual]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of the Humanities*, 84(2), 94-99. [in Ukrainian].
4. Piddubna, O., Pylnik, R., Pichkur, M., Poluden, L., Sotska, H., & Maksymchuk, A. (2023). Pedagogical mechanisms to activate the creative development of students of art and pedagogical specialties of higher education institutions by means of the latest art. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15(3), 1-14.



5. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Rysunok» [*Working program of the academic discipline «Drawing»*]. (n.d.). eportfolio.zu.edu.ua. Retrieved February 29, 2026, from <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/ztf0gvev.pdf> [in Ukrainian].

6. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Kompozytsiia» [*Working program of the academic discipline «Composition»*]. (n.d.). eportfolio.zu.edu.ua. Retrieved September 29, 2026, from <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/ztf0gvev.pdf> [in Ukrainian].

*Дата першого надходження статті до видання: 06.02.2026*

*Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026*